

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

חוזר ושובה

דרכי חזרה ולימוד של המשנה

בעריכת זאב לבנוני

אתר דעת
תשע"ט

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

הנושאים העיקריים במסכת:

- פרק א:** נושאים שהקלו בהם לגבי דמאי.
- פרק ב:** פירות או ירקות דמאי שיש לעשרם אפילו במקום שלא כבשום עולי בבל, המקבל על עצמו להיות נאמן על המעשרות, המקבל על עצמו להיות חבר, דברים שהקלו בהם לגבי דמאי, חיוב מעשרות מדמאי בדברים שרגילים למכרם במידה גסה או במידה דקה.
- פרק ג:** את מי מותר להאכיל דמאי, לא יוציא אדם מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, המעביר פירות מעושרים לאחרים ויש חשש שיקבל חזרה פירות לא מעושרים.
- פרק ד:** אכילה מפירות דמאי בשבת, דיני מעשר שני ומעשר עני של דמאי, למי אפשר להאמין אם הפירות מתוקנים הם.
- פרק ה:** נוסח הפרשת תרומות מעשרות וחלה, הפרשת מעשרות מכיכרות לחם של חנוני או של אופה, הפרשת מעשרות מתערובת שחלקה מעושרת וחלקה לא, הפרשת מעשרות מכמה קניות שונות, הפרשת מעשרות מהחיוב על הפטור ולהיפך.
- פרק ו:** הפרשת תרומות ע"י אריס או חוכר, מכירת זיתים לשמן בארץ ישראל למי שאינו חבר, שותפים שאחד נאמן על המעשרות ואחד לא, גר ואחיו הגוי כיצד מעשרים, הפרשת מעשרות על פירות הנמכרים בסוריה.
- פרק ז:** אכילה אצל מי שאינו נאמן על המעשרות, נוסח הפרשת תרומות ומעשרות בערב שבת בין השמשות והוצאת המעשרות בשבת עצמה, הפרשת מעשרות מתערובות.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

פרק א

הנושאים העיקריים בפרק: נושאים שהקלו בהם לגבי דמאי.

מושגים:

דמאי: אלו פירות שספק אם הם מעושרים. רבים מעמי הארץ הקלו על עצמם ולא הפרישו מתבואתם אלא תרומה גדולה לפי שעונשה מיתה. קראו לתבואה ופירות של עם הארץ "דמאי", כיוון שהיא ספק מעושרת וספק אינה מעושרת. רבן יוחנן כהן גדול התקין את "תקנת דמאי", ולפיה כל הלוקח תבואה או פירות מעם הארץ הרי הם "דמאי" וחייב לעשרם מספק.

אונן: מי שמת אחד מקרוביו שהוא חייב להתאבל עליו, כל זמן שהמת מוטל לפניו וכן עד סוף היום של הקבורה, הוא נקרא אונן.

עירוב תחומים: פעולה שעושים כדי שאפשר יהיה ללכת בשבת מרחק גדול יותר מתחום שבת. כיצד עושים זאת? מניח אדם בערב שבת מזון של 2 סעודות בסוף תחום שבת ממקום מושבו. ע"י כך יוכל ללכת ממקום הנחת המזון 2000 אמה נוספים.

עירוב חצרות: כל הדיירים בעלי חצר משותפת נותנים מזון בערב שבת בביתו של אחד מהם. ע"י כך כל הרשויות שלהם הופכים לרשות אחת, וכל אחד יכול בשבת להוציא מביתו לחצר ולהכניס מהחצר לביתו.

שיתוף מבואות: בני החצרות הסמוכים למבוי מניחים מזון המשותף לכולם באחת החצרות. ע"י כך נעשה המבוי והחצרות כרשות אחת, ומותר בשבת להוציא מהחצרות למבוי ולהכניס מהמבוי לחצרות.

מדומע: אם נתערבה תרומה בחולין ואין בחולין 100 חלקים כנגדה, התערובת נקראת "מדומע" ואסורה לאכילה למי שאינו כהן.

משנה א: פירות שהקלו בהם חכמים לענין דמאי, ואם קונים אותם מעם הארץ, פטורים מלעשרם

הקליו שבדמאי:

השיתין, והרימין, והעזרדין, ובנות שום, ובנות שקמה, ונובלות התמרה, והגפנין, והנצפה.

וביהודה: האוג, והחמץ שביהודה, והפספר.

רבי יהודה אומר:

כל השיתין פטורין, חוץ משל דופרה. כל הרימין פטורין, חוץ מרימי שקמונה.

כל בנות שקמה פטורות, חוץ מן המסטיפות.

משנה ב: נושאים שהקלו בהם לגבי מעשר שני של דמאי

הדמאי אין לו חמש,

ואין לו בעור,

ונאכל לאונן,

ונכנס לירושלים יוצא,

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

ומאבדין את מעוטו בדרךכים,

ונותנו לעם הארץ ויאכל פנגדו.

ומחללים אותו כסף על כסף, נחשת על נחשת, כסף על נחשת

ונחשת על הפרות, ובלבד שיחזר ויפדה את הפרות, דברי רבי מאיר.

וחכמים אמרים: יעלו הפרות ויאכלו בירושלים.

- 1 כאשר פודים מעשר שני דמאי אין צורך להוסיף חומש על הקרן.
- 2 בזמן ביעור המעשרות, בשנה הרביעית ובשנה השביעית, אין חיוב לבער מעשר שני של דמאי.
- 3 אונן (ראה מושגים) מותר באכילת מעשר שני של דמאי (ואסור במעשר שני רגיל).
- 4 מעשר שני דמאי שנכנס לירושלים, מותר להוציאו משם ולפדותו חוץ לירושלים (מעשר שני רגיל אסור).
- 5 מותר לאבד ממנו מעט (פחות מכגורגרת) בדרכים (מה שאין כן במעשר שני רגיל).
- 6 מותר לתת לעם הארץ לאכול בירושלים מעשר שני דמאי (מעשר שני רגיל אסור), וכנגד פירות אלו יאכל בירושלים מפירותיו שלו בטהרת מעשר שני.
- 7 מותר לחלל מעות כסף (או מטבע אחרת) מעשר שני דמאי על מעות כסף (או מעות אחרות) שיש לו במקום אחר.
- 8 חילול מעות מעשר שני דמאי על פירות:
- 8.1 אם חשב להעלותם לירושלים ולאכול אותם שם, אינו רשאי לחזור ולפדותם.
- 8.2 אם חשב לחזור ולפדות את הפירות:
- 8.2.1 ר' מאיר: מותר לפדותם.
- 8.2.2 חכמים: אינו רשאי לפדותם אלא יעלה הפירות לירושלים ויאכלם שם.

משנה ג: מקרים שאין בהם צורך לעשר דמאי

הלוקח לזרע ולבמה,

קמח לעורות,

שמן לזר,

שמן לסוף בו את הכלים, פטור מן הדמאי.

מפזיב וליהלן, פטור מן הדמאי.

חלת עם הארץ, והמזמיע,

והלקוים בכסף מעשר שני,

ושברי המנחות, פטורין מן הדמאי.

שמן ערב,

בית שמאי מתיבין,

ובית הלל פוטרין.

- 1 הקונה תבואת דמאי לשם זריעה או להאכיל לבהמתו.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 2 הקונה קמח דמאי, כדי לעבד עורות.
- 3 הקונה שמן דמאי, לצורך הדלקת הנר.
- 4 הקונה שמן דמאי כדי לסוך בו את הכלים.
- 5 דמאי שנקנה מהעיר אכזיב וצפונה.
- 6 חלה שהפריש עם הארץ מעיסתו, ומדומע של עם הארץ (ראה מושגים).
- 7 פירות שנקנו מעם הארץ בכסף מעשר שני.
- 8 שיירי מנחות של עם הארץ (שהם דמאי) שנאכלים לכוהנים.
- 9 שמן של עם הארץ המפוטם בבשמים ("שמן ערב"), ומשתמשים בו לסיכה:
 - 9.1 בית שמאי: יש חיוב לעשר את השמן.
 - 9.2 בית הלל: פטור מלעשרו (לפי שאינו עומד לאכילה).

משנה ד: דברים שאסור לעשותם בטבל וודאי אך מותר לעשותם בדמאי

הַדְּמַאי מְעַרְבִין בּוֹ,

וּמְשַׁתְּפִין בּוֹ,

וּמְבָרְכִים עָלָיו, וּמְזַמְּנִין עָלָיו,

וּמְפָרְשִׁין אוֹתוֹ עָרֶם,

בֵּין הַשְּׂמֵשׁוֹת.

הָא אִם הִקְדִּים מְעַשֵּׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, אֵין בְּכַף פְּלוּם.

שָׁמֶן שֶׁהִגְרָדִי סָךְ בְּאַצְבָּעוֹתָיו, חַיֵּב בְּדִמַּאי.

וְשֶׁסּוֹרֵק נוֹתֵן בְּצֶמֶר, פְּטוּר מִן הַדְּמַאי.

- 1 מותר לערב בדמאי עירובי הצרות ועירובי תחומים (ראה מושגים).
- 2 מותר לעשות שיתופי מבואות בדמאי (ראה מושגים).
- 3 האוכל דמאי מברך עליו ברכת המזון, ויכול להצטרף לזימון.
- 4 מותר לאדם ערום להפריש מעשרות מדמאי.
- 5 מותר להפריש מעשרות מדמאי בערב שבת בין השמשות.
- 6 אם הפריש מהדמאי מעשר שני תחילה ואח"כ מעשר ראשון, אין זה מעכב אמירת וידוי מעשרות בשעת בעור המעשרות.
 - 7 שמן דמאי שהאורג סך על אצבעותיו כדי לרככם, חייב במעשרות.
 - 8 שמן דמאי שסורק הצמר נותן בצמר כדי לרככו פטור ממעשרות.

פרק ב

הנושאים העיקריים בפרק: פירות דמאי שיש לעשרם בכל מקום (חזקה שהגיעו ממקום שכבשום עולי בבל), המקבל על עצמו להיות נאמן על המעשרות, המקבל על עצמו להיות

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

חבר, דברים שהקלו בהם לגבי דמאי, חיוב מעשרות מדמאי בדברים שרגילים למכרם במידה גסה או במידה דקה.

מושגים:

חבר: הוא יהודי שבנוסף להקפדה על תרומות ומעשרות גם נזהר בטומאה ואוכל חולין בטהרה. לפעמים מכנים גם תלמידי חכמים בשם חברים. כדי לשמור על התואר הזה יש לקיים מספר דברים כמו שמופיע במשנה ג.

משנה א: פירות דמאי שיש לעשרם בכל מקום (חזקה שהגיעו ממקום שכבשום עולי בבל).

ואלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום:

הדבילה,

והתמרים, והקרוכים,

הארז, והכמון.

הארז ושבוץ הארץ, כל המשתמש ממנו פטור.

1 דבלה.

2 תמרים וחרובים מיוחדים הגדלים רק בארץ.

3 אורז לבן מאוד וכמון הגדלים רק בארץ.

כותרת נוספת: אורז שגדל בחוץ לארץ, ומשתמשים בו בארץ, פטורים מלעשרו.

משנה ב: דברים שצריך עם הארץ לעשות כדי להיות נאמן על המעשרות

המקבל עליו להיות נאמן,

מעשר את שהוא אוכל,

ואת שהוא מוכר,

ואת שהוא לוקח,

ואינו מתארח אצל עם הארץ.

רבי יהודה אומר: אף המתארח אצל עם הארץ, נאמן.

אמרו לו: על עצמו אינו נאמן, כיצד יהא נאמן על של אחרים?

1 צריך לקבל על עצמו (בפני 3 אנשים) את הדברים הבאים:

1.1 לעשר את מה שהוא קונה מעם הארץ לאכילה.

1.2 לעשר את מה שהוא מוכר.

1.3 לעשר את מה שהוא קונה על מנת למכור.

1.4 שלא להתארח אצל עם הארץ.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 2 האם מי שהתארח אצל עם הארץ הפסיד את נאמנותו?
2.1.1 ר' יהודה (ואין הלכה כמותו): אינו מפסיד את נאמנותו.
2.1.2 חכמים: אם אינו נאמן על עצמו איך יהיה נאמן על אחרים?

משנה ג: מחויבות של אדם שקבל על עצמו להיות חבר

- המקבל עליו להיות חבר,
אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש,
ואינו לוקח ממנו לח,
ואינו מתארח אצל עם הארץ,
ולא מארחו אצלו בכסותו.
רבי יהודה אומר:
אף לא יגדל בהמה דקה,
ולא יהא פרוץ בנדרים ובשחוק,
ולא יהא מטמא למתים,
משמש פבית המדרש.
אמרו לו: לא באו אלו לפלל.
- 1 אינו מוכר לעם הארץ דברים לחים או יבשים (אסור לגרום טומאה לחולין בא"י).
2 אינו קונה מעם הארץ דברים לחים (שבחזקת טמאים הם).
3 אינו מתארח אצל עם הארץ (שלא יטמא אצלו).
4 אינו מארח את עם הארץ בבגדיו (שבגדי עם הארץ טמאים טומאת מדרס).
5 ר' יהודה הוסיף מספר דברים:
5.1 לא יגדל בהמה דקה.
5.2 לא ירבה לנדור ולא ירבה בשחוק.
5.3 לא יטמא למתים שלא לצורך.
5.4 יהא משמש תלמידי חכמים.
6 חכמים: לא שייכים כל הדברים האלה (שאמר ר' יהודה) לעניין טהרות.

משנה ד: דברים שהקלו בהם חכמים לגבי דמאי

- הנחתומים, לא חיבו אותם חכמים להפריש,
אקלא כדי תרומת מעשר וחקלה.
התננים אינן רשאים למכור את הדמאי.
כל המשפיעין במדה גסה רשאים למכור את הדמאי.
אלו הן המשפיעין במדה גסה? פגון הסיטונות ומוכרי תבואה.
1 האופים המוכרים תבואה שקנו מעם הארץ:

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 1.1 אם מוכרים לחבר, מחויבים להפריש רק תרומת מעשר וחלה.
- 2 החנונים חייבים להפריש גם מעשר שני.
- 3 כלל:
- 3.1 המוכר הרבה במכר אחד ("משפיעים במידה גסה"), רשאי לא לעשר את הדמאי (והלוקח מעשר).
- 3.2 ומי נחשב כמוכר במידה גסה? כגון הסיטונאים ומוכרי התבואות.

משנה ה: חיוב מעשרות מדמאי בדברים שרגילים למכרם במידה גסה או במדה דקה

רבי מאיר אומר:

את שדרכו להמדר בגסה, ומדרו בדקה, טפלה דקה לגסה.

את שדרכו להמדר בדקה, ומדרו בגסה, טפלה גסה לדקה.

איזו היא מדה גסה?

ביבש שלשת קבין, ובלח דינר.

רבי יוסי אומר:

סלי תאנים, וסלי ענבים, וקפות של ירק, כל זמן שהוא מוכרן אכסרה, פטור.

1 רבי מאיר:

1.1 דמאי שרגילים למכרו במידה גסה, אפילו נמכר במידה דקה, דינו כאילו נמכר בגסה.

1.2 דמאי שרגילים למכרו במידה דקה, אפילו נמכר במידה גסה, דינו כאילו נמכר בדקה.

2 מהי מידה גסה:

ביבש (כגון פירות ותבואות), 3 קבין (כ- 6 ליטר). בלח, כמות הנמכרת כדינר.

3 רבי יוסי: המוכר באומד ("אכסרה") סלי תאנים, סלי ענבים וחבילות ירק:

3.1 פטור לעשר את הדמאי.

3.2 דינו כמוכר במידה גסה.

פרק ג

הנושאים העיקריים בפרק: את מי מותר להאכיל דמאי, חלוקת מזון שגובים גבאי צדקה מבני העיר עבור עניים, לא יוציא אדם מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, המעביר פירות מעושרים לאחרים ויש חשש שיקבל חזרה פירות לא מעושרים.

משנה א: את מי מותר להאכיל דמאי

מאכילין את העניים דמאי

ואת האכסניא דמאי.

רבן גמליאל הנה מאכיל את פועליו דמאי.

גבאי צדקה, בית שמאי אומרים: נותנין את המעשר לנשאינו מעשר,

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

ואת שאינו מעשור למעשור.

נמצאו כל הקדמ אוכלין מתקן.

וחכמים אמרים: גובין סתם ומחלקין סתם, והרוצה לתקן יתקן.

- 1 מאכילים דמאי את העניים.
 - 2 מאכילים דמאי את צבא המלך העובר ממקום למקום, אם תושבי המקום מחויבים להאכילו.
 - 3 רבן גמליאל היה מאכיל את פועליו דמאי (ואין הלכה כן).
- כותרת נוספת: כיצד מחלקים מזון שגבו גבאי צדקה מבני העיר עבור עניים?

- 1 בית שמאי:
 - 1.1 מה שגבו מאלה שנאמנים על המעשרות, נותנים לעם הארץ העני החשוד על המעשרות.
 - 1.2 מה שגבו מעמי ארצות, נותנים לעני חבר (והוא בוודאי יעשר את זה).
 - 1.3 ע"י כך כולם יאכלו מזון מתוקן.
- 2 חכמים: גובים מכל אדם, מערבבים ביחד ונותנים לעניים, ומי שרוצה לתקן, יתקן לעצמו.

משנה ב: ירקות שנתחייבו במעשר ורוצה להוציאם מרשותו

הרוצה לתזום עלי ירק להקל ממשאו, לא ישליף עד שיעשור.

הלוקם ירק מן השוק ונמלך להחזיר, לא יחזיר עד שיעשור,

שאינו מחסר אלא מנגן.

היה עומד ולוקם וראה טען אחר יפה ממנו, מחר להחזיר, מפני שלא משה.

- 1 אם רוצה לחתוך ("לחזום") חלק מהירקות ולהשליכם כדי להקל ממשאו, חייב תחילה לעשרם.
כותרת נוספת: הנוטל ירקות מהמוכר ונמלך בו ורוצה להחזירם:
- 2 אם לקח על מנת לקנות:
 - 2.1 לא יחזירם עד שיעשרם, (שכבר קנאם בהגבהה).
 - 2.2 שהרי מה שנשאר לעשות, זה לעשות חשבון ולשלם.
- 3 אם התכוון לברור את הירקות היפים יותר ועדין לא לקח לשם קנין, מותר להחזיר בלי לעשר.

משנה ג: לא יוציא אדם מתחת ידו דבר שאינו מתוקן

המוצא פרות בדרך ונטלן לאכלן, ונמלך להצניע,

לא יצניע עד שיעשור.

ואם מתחלה נטלן בשביל שלא יאכדו, פטור.

כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי, לא ישלח לתברו דמאי.

רבי יוסי מתיר בנדאי, ובלבד שיודענו.

- 1 המוצא פירות בדרך, נטלם ואח"כ נמלך להצניעם:
 - 1.1 אם נטלם כדי לאכלם לא יצניעם עד שיעשרם.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 1.2 אם נטלם כדי שלא יאבדו ולא נתכון לזכות בהם, יכול להצניעם מבלי לעשרם.
- 2 מאכל שאסור למכרו בתור דמאי (כגון: כמות קטנה) אסור גם לתת אותו במתנה.
- 3 רבי יוסי: מתיר לשלוח לחברו טבל וודאי ובלבד שיודיעו על כך.

משנה ד: המביא חיטים מעושרות לטוחן

המוליף חטים לטוחן כותי או לטוחן עם הארץ, פתוקתן למעשרות ולשביעית.
לטוחן נכרי, דמאי.

המפקיד פרותיו אצל הכותי או אצל עם הארץ, פתוקתן למעשרות ולשביעית.
אצל הנכרי,
כפרותיו.
רבי שמעון אומר: דמאי.

1 אם הטוחן הוא כותי או עם הארץ, אין לחשוש שהחליפם בחיטים לא מעושרות או בחיטים של שביעית.

2 אם הטוחן הוא נכרי, יש לחשוש שהקמח הוא דמאי.

כותרת נוספת: המפקיד פירות מעושרים אצל אחרים

- 1 אם הפקיד אצל כותי או עם הארץ אינו חושש שהוחלפו בפירות אחרים.
- 2 אם הפקיד אצל נכרי:
 - 2.1 תנא קמא: מניחים שהנוכרי החליף בפרות שלו, וחייב לעשרם.
 - 2.2 ר' שמעון (ואין הלכה כמותו): הפירות הם דמאי.

משנה ה: הנותן מצרכי מזון לבעלת אכסניה כדי שתכין לו מאפה או תבשיל

הנותן לפננדקית,

מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שחשודה להחליף לסוף.

אמר רבי יוסי:

אין אנו אחראיין לבראיין,

אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד.

- 1 מעשר את שהוא נותן לה, וכן את מה שהוא מקבל ממנה, מפני שחשודה להחליף באוכל שלה.
- 2 ר' יוסי (ואין הלכה כמותו):
 - 2.1 אינו חייב לעשר את מה שנותן לה, שאנו לא אחראים לרמאים (אם תרצה להחליף).
 - 2.2 מעשר רק מה שהוא מקבל ממנה.

משנה ו: הנותן מצרכי מזון לחמותו כדי שתכין לו מאפה או תבשיל

הנותן לחמותו,

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה לסלף את המתקלקל.

אמר רבי יהודה:

רוצה היא בתקנת בטה ובושה מתנה.

מודה רבי יהודה בנותן לתמותו שביעית, שאינה חשודה להחליף, להאכיל את בטה שביעית.

- 1 מעשר את מה שהוא נותן לה, וכן את שהוא מקבל ממנה, מפני שחשודה להחליף את מה שהתקלקל.
- 2 רבי יהודה:
- 2.1 החמות רוצה בטובת בטה ומתביישת שחטנה יאמר שהיא מקלקלת את האכל, ולכן חשודה להחליף.
- 2.2 אם נותן לחמותו אוכל מותר בשנת שביעית, אינה חשודה להחליף, ולתת לו אוכל האסור בשביעית.

פרק ד

הנושאים העיקריים בפרק: אכילה מפירות דמאי בשבת, דיני מעשר שני ומעשר עני של דמאי, למי אפשר להאמין אם הפירות מתוקנים הם.

משנה א: קנה פירות מעם הארץ ולא עישרם עד שבת

הלוקח פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות, ושכח לעשרן,

ושואלו בשבת, יאכל על פיו.

חשקה מוצאי שבת, לא יאכל עד שיעשר.

לא מצאו, אמר לו אהד שאינו נאמן על המעשרות: "מעשרין הן", אוכל על פיו.

חשקה מוצאי שבת, לא יאכל עד שיעשר.

תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה, רבי שמעון שזורי אומר: אף בהל שואלו ואוכל על פיו.

- 1 אם בשבת שאל את המוכר ואמר לו שהם מעושרים יכול לאכול מהם בשבת.
 - 2 במוצאי שבת, אינו יכול להמשיך ולאכול מהפירות עד שיעשר (אימת שבת עליו וירא לשקר).
 - 3 לא מצא את המוכר ואדם אחר (שאינו נאמן) אומר לו שהפירות מעושרים, יכול לאכול מהפירות.
 - 4 במוצאי שבת, אינו יכול להמשיך לאכול מהפירות עד שיעשר (אימת שבת עליו).
- כותרת נוספת: קנה מעם הארץ, והפריש תרומת מעשר, ונפלה התרומה חזרה לתוך החולין.
רבי שמעון שזורי: אם המוכר אומר שהפריש, יכול לאכול מהתערובת (אימת מדומע עליו).

משנה ב: עם הארץ המדיר את חברו שיאכל אצלו בשבת

המדיר את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו על המעשרות,

אוכל עמו בשבת הראשונה, ואף על פי שאינו מאמינו על המעשרות.

ובלבד שיאמר לו "מעשרין הן".

ובשבת שנייה, אף על פי שגזר ממנו הנגה, לא יאכל עד שיעשר.

- 1 מותר לאכול אצלו בשבת הראשונה מפני דרכי שלום,

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 1.1 אפילו אינו נאמן עליו לגבי מעשרות.
- 1.2 ובלבד שיאמר לו המארח שהפירות מעושרים.
- 2 בשבת הבאה, לא יאכל, עד שיעשר הוא, או עם הארץ בפניו (שהרי יש לו זמן לעשר).

משנה ג: האם צריך לקרוא שם (לומר: "חלק זה מעשר עני") למעשר עני של דמאי?

רבי אליעזר אומר: אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי.

נחמיה אומר:

קורא שם

ואינו צריך להפריש.

- 1 ר' אליעזר: אין צורך לקרוא שם, (שסובר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני).
- 2 חכמים:
 - 2.1 צריך לקרוא שם למעשר עני (נחשדו עמי הארץ),
 - 2.2 אך אינו צריך לתת אותו מספק לעניים (שהמוציא מחברו עליו הראיה).

משנה ד: קרא בערב שבת שם לתרומת מעשר של דמאי ולמעשר עני של ודאי, אך לא נתן אותם

מי נשקרא שם לתרומת מעשר של דמאי, ולמעשר עני של ודאי,

לא יטלם בשבת.

ואם היה כהן או עני למודים לאכול אצלו,

יבאו ויאכלו, ובלבד שיודיעם.

- 1 לא ייתנם לכהן ולעני בשבת.
- 2 אם היה כהן או עני רגילים לאכול על שולחנו, יאכלו מהתרומה והמעשר ובתנאי שיודיעם (כדי שידעו שמשלהם הם אוכלים).

משנה ה: האומר למי שאינו נאמן על המעשרות להביא לו פירות מעושרים.

האומר למי שאינו נאמן על המעשרות:

"קח לי ממי שהוא נאמן וממי שהוא מעשר", אינו נאמן.

"מאיש פלוני", הרי זה נאמן.

הלך לקח ממנו, ואמר לו: "לא מצאתי, ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן", אינו נאמן.

- 1 האומר למי שאינו נאמן על המעשרות:
 - 1.1 "קנה עבורי ממי שהוא נאמן, או ממי שהוא מעשר בעצמו", השליח אינו נאמן לומר שעשה כך.
 - 1.2 "קנה מאדם פלוני",
 - 1.2.1 נאמן לומר שלקח מאותו פלוני.
 - 1.2.2 אינו נאמן לומר, לא מצאתי את אותו פלוני, אך לקחתי מאחר שהוא נאמן.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

משנה ו: הקלות נוספות בדמאי, לגבי אורח שבא לעיר ואינו מכיר את התושבים

הנכנס לעיר, ואינו מכיר אדם שם,

אמר: "מי כאן נאמן?", "מי כאן מעשר?"

אמר לו אהד: "אני", אינו נאמן.

אמר לו: "איש פלוני נאמן", הרי זה נאמן.

הלך לקח ממנו,

אמר לו: "מי כאן מוכר יין?"

אמר לו: "מי ששלתה אצלי",

אף על פי שהן פגומלין זה את זה, הרי אלו נאמנין.

- 1 שאל את אנשי המקום, "מי נאמן" או "מי מפריש מעשרות" ?
- 1.1 אם ענה לו אחד מהתושבים, "אני נאמן", אין להאמינו.
- 1.2 אם ענה לו: "איש פלוני נאמן", אפשר להאמינו.
- 2 הלך האורח לקנות אצל האיש פלוני הנאמן:
- 2.1 שאל האורח: "מי מוכר תבואה ישנה" (שהיא טובה יותר) ?
- 2.2 ענה לו המוכר, "מי ששלח אותך אלי".
- 2.3 שניהם נאמנים למרות שנראים כמתגמלים זה את זה.

משנה ז: סוחרי תבואה שהגיעו לעיר, ומשבחים אחד את תבואתו של חברו

החמרים שנקנסו לעיר,

אמר אהד:

"שלי חדש ושל חברי יין",

"שלי אינו מתקן ושל חברי מתקן",

אינו נאמנין.

רבי יהודה אומר: נאמנין.

- 1 אמר סוחר אחד:
- 1.1 התבואה שלי חדשה ושל חברי ישנה (טובה יותר),
- 1.2 מהתבואה שלי לא הפרישו מעשרות ומשל חברי כן הפרישו,
- 1.2.1 תנא קמא: אינם נאמנים (שלא קנוניה עשו ביניהם).
- 1.2.2 ר' יהודה (ואין הלכה כמותו): נאמנים (כדי שלא יפסיקו להביא סחורה לעיר).

פרק ה

הנושאים העיקריים בפרק: נוסח הפרשת תרומות ומעשרות וחלה, הפרשת מעשרות מכיכרות לחם של חנווני או של אופה, הפרשת מעשרות מתערובת שחלקה מעושרת

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

וחלקה לא, הפרשת מעשרות מכמה קניות שונות, דיני מעשרות בעציץ,
הפרשת מעשרות מהחיוב על הפטור ולהיפך.

מושגים:

אופה.	<u>נחתום:</u>
חנווני.	<u>פלוטר:</u>
סוחר הקונה מהרבה בעלי שדות ומוכרה לחנונים במידה גסה. רשאי הוא למכור את הדמאי ללא הפרשת תרומות ומעשרות, והקונה צריך לעשר.	<u>סיטון:</u>
עציץ נקוב ועציץ שאינו נקוב: עציץ שאינו נקוב פטור ממעשרות מהתורה. עציץ נקוב יונק גם מהקרקע שהוא עליה, ולכן חייב במעשרות מהתורה.	

משנה א: נוסח הפרשת תרומות ומעשרות וחלה מפת דמאי הנקנית מהאופה.

הלוקח מן הנחתום, כיצד הוא מעשר?
נוטל כדי תרומת מעשר וְחֵלֶה, וְאָמַר:
"אֶתְּדָה מִמָּאָה מִמָּה שְׁיֵשׁ כָּאֵן, הֲרִי זֶה בְּצַד זֶה מְעַשֵּׂר,
וְשָׂאָר מְעַשֵּׂר סְמוּךְ לוֹ.
זֶה שְׁעִשִּׁיתִי מְעַשֵּׂר עֲשׂוּי תְּרוּמַת מְעַשֵּׂר עָלָיו,
וְהִשָּׂאָר חֵלֶה.
וּמְעַשֵּׂר שְׁנֵי בְּצַפּוֹנוֹ" או "בְּדַרְוֹמוֹ,
וּמְחַלֵּל עַל הַמְּעוֹת".

- 1 נוטל מהפת חלק שיש בו לפחות מאית מהפת (תרומת מעשר), ועוד אחד חלקי 48 (חלה) ואומר:
 - 1.1 המאית ממה שלקחתי תהיה מעשר בצד זה.
 - 1.2 עוד תשעה חלקין כמותו בפת במקום הסמוך למה שהגדרתי כמעשר יהיה גם כן מעשר.
 - 1.3 המאית שהגדרתי כמעשר תהיה תרומת מעשר.
 - 1.4 מה שנשאר בחלק שלקחתי מהפת מחוץ לתרומת המעשר יהיה חלה.
 - 1.5 מעשר שני יהיה בצפונו או בדורומו של שאר הפת.
 - 1.6 המעשר השני יפדה במעות שיחדתי לכך, ויצא לחולין.

משנה ב: הפרשת תרומות ומעשרות מטבל בבת אחת (ע"י כהן או לוי).

הְרוּצָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וְתְּרוּמַת מְעַשֵּׂר כְּאַחַת,
נוטל אֶתְּדָה מִשְׁלֵשִׁים וְשִׁלְשׁ וְשִׁלְשׁ וְאָמַר:
"אֶתְּדָה מִמָּאָה מִמָּה שְׁיֵשׁ כָּאֵן, הֲרִי זֶה בְּצַד זֶה חֵלֶיו,
וְהִשָּׂאָר, תְּרוּמָה עַל הַכֹּל,
וּמָאָה חֵלֶיו שְׁיֵשׁ כָּאֵן, הֲרִי זֶה בְּצַד זֶה מְעַשֵּׂר,

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

ולשאר מעשר סמוך לו.

זה נעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר עליו, והשאר, חלה.

מעשר שני בצפוננו" או: "בדרומנו,

ומחלק על המעות".

- 1 נוטל 3 חלקי מאה (לפחות) מהטבל ואומר:
- 1.1 חלק אחד מהמאה בצד מה שלקחתי יישאר בינתיים חולין.
- 1.2 שאר הטבל שלקחתי (2 חלקי מאה) יהיה תרומה גדולה.
- 1.3 המאית שהקצאתי לחולין יהיה מעשר.
- 1.4 עוד תשעה חלקי מאה מהפירות הסמוכים למעשר יהיו מעשר.
- 1.5 המאית שהוקצתה למעשר תהיה תרומת מעשר.
- 1.6 מעשר שני יהיה בצפונם או בדרומם של שאר הפירות.
- 1.7 המעשר השני יפדה במעות שיחדתי לכך ויצא לחולין.

משנה ג: הפרשת מעשרות מכיכרות של דמאי שנלקחו מהאופה

הלוקח מן הנתתום,

מעשר מן הסמה על הצוננת, ומן הצוננת על הסמה, אפלו מטפוסין הרבה; דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אסר,

שאני אומר: חטים של אמש היו משל אחד, ושל היום היו משל אחר.

רבי שמעון:

אוסר בתרומת מעשר,

ומתיר בחלה.

- 1 ר' מאיר:
- 1.1 יכול לעשר מכיכר שנאפתה היום (חמה) על כיכר שנאפתה אתמול (צוננת) ולהפך.
- 1.2 ואפילו אם הכיכרות מדפוסים שונים.
- 2 ר' יהודה: אסור לעשר את כולם יחד.
חוששים שהאפייה של אתמול וזו של היום לא הגיעו מאותם אנשים.
- 3 ר' שמעון:
- 3.1 לגבי תרומת מעשר: אוסר לעשר מכיכר מסוימת על כיכר אחרת אפילו נאפו באותו יום.
- 3.2 לגבי חלה: מתיר להפריש חלה מכיכר מסוימת על שאר הכיכרות, גם אם לא נאפו באותו יום.

משנה ד: הפרשת מעשרות מכיכרות של חנווני שהם בחזקת דמאי

הלוקח מן הפלטר,

מעשר מקל טפוס וטפוס; דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

מאָקד על הכל.

מוֹדָה רַבִּי יְהוֹדָה בְּלוֹקֶס מִן הַמִּנְפוּל, שֶׁהוּא מְעַשֵּׂר מִכֹּל אֶקֶד וְאֶקֶד.

- 1 רבי מאיר: אם יש צורות שונות בכיכרות, מפריש מכל צורה בנפרד.
- 2 ר' יהודה:
- 2.1 מפריש מכיכר אחת על הכל (שהחנווני קונה רק מאופה אחד).
- 2.2 אם יש לחנווני מונופול על מכירת כיכרות (הוא מקבל מאופים רבים), מפריש מכל צורה בנפרד.

משנה ה: הפרשה מפירות דמאי שיש חשש שחלקם מעושרים וחלקם לא

הלוקם מן העני, וכן העני שנתנו לו פרוסות פת או פלחי דבלה,

מעשר מכל אקד ואקד.

ובתמרים ובגרוגרות,

בולל ונוטל.

אמר רבי יהודה:

אימתי? בנמן שהמתנה מרבה.

אבל בנמן שהמתנה מעטת, מעשר מכל אקד ואקד.

- 1 עני המחזר על הפתחים ומקבל אוכל, או מי שקונה מעני זה:
 - 1.1 אם קבל פרוסות לחם או פלחי דבלה, מעשר מכל פרוסה ופרוסה ומכל פלח ופלח.
 - 1.2 אם קבל תמרים ותאנים יבשות החתוכות לחתיכות קטנות,
- תנא קמא: בולל אותם ומפריש מהבלילה (בהנחה שהוא מפריש מהחייב על החייב ומהפטור על הפטור).
- 1.2.1 ר' יהודה:
 - 1.2.1.1 אם כל נתינה ונתינה שקבל העני היא מרובה, אפשר לתת מעשר מהבלילה.
 - 1.2.1.2 אם כל נתינה לעני היא מועטת, מעשר מכל חתיכה וחתיכה.

משנה ו: הקונה מן הסיטון (ראה מושגים) מספר פעמים, כיצד מפריש?

הלוקם מן הסיטון, וקוזר ולקח ממנו שנייה,

לא יעשר מנה על זה, אפלו מאותו הסוג, אפלו מאותו המין.

נאמן הסיטון לומר: "משל אקד הם".

- 1 יפריש בכל פעם בנפרד, אפילו אם קנה מאותו סל או מאותו מין.
- 2 הסיטון נאמן לומר שקנה בכל הפעמים מאותו אדם, ואפשר להפריש על הכל ממקום אחד.

משנה ז: הקונה מבעל הבית עם הארץ מספר קניות, כיצד יפריש?

הלוקם מבעל הבית, וקוזר ולקח ממנו שנייה,

מעשר מנה על זה, אפלו משתי קפות, אפלו משתי עירות.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

בעל הבית שְׁהִיָּה מוֹכֵר יָרֵק בְּשׁוּק,

בְּזֶמַן שְׁמֵבִיאִין לוֹ מַגְנֹתָיו, מְעַשֵּׂר מְאָחָד עַל הַכֹּל.

וּמַגְנֹת אַחֲרוֹת, מְעַשֵּׂר מְכַל אֶחָד וְאֶחָד.

1 יכול לעשר מקניה אחת על הכל, גם אם הקניות משני סלים או שתי עיירות (או שהכל מעושר או שהכל לא מעושר).

2 אם בעל הבית מוכר בשוק:

2.1 אם כל התוצרת היא מגינותיו שלו, מותר להפריש מקניה אחת על הקניות האחרות.

2.2 אם התוצרת היא גם מגינות של אחרים, יש לעשר מכל קניה בנפרד.

משנה ח: הקונה טבל וודאי משני מקומות שונים.

הַלֹּקֶם טָבֵל מְשָׁנֵי מְקוֹמוֹת,

מְעַשֵּׂר מְזָה עַל זֶה,

אִף עַל פִּי שְׁאֵמְרוּ: אֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְמַכּוֹר טָבֵל אֶלָּא לְצָרָה.

1 יכול לעשר ממקום אחד גם על המקום השני.

2 וזאת למרות שלאדם אסור למכור טבל, אלא רק לצורך מיוחד.

משנה ט: דין קונה טבל משני אנשים שאחד מהם אינו ישראלי

מְעַשְׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל נְכָרִי,

מִשָּׁל נְכָרִי עַל שָׁל יִשְׂרָאֵל,

מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים,

מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל כּוֹתִים.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל כּוֹתִים.

1 אפשר לעשר מטבל של ישראל על של נכרי (אין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מידי מעשרות).

2 אפשר גם לעשר משל נכרי על של ישראל.

3 אפשר לעשר משל ישראל על של כותי.

4 משל כותי על של כותי:

4.1 תנא קמא: מעשר.

4.2 ר' אליעזר: אינו מעשר.

משנה י: דיני מעשרות בעציץ

עֲצִיץ נְקוּב, הָרִי זֶה פְּאָרֶץ.

תָּרַם מְהָאָרֶץ עַל עֲצִיץ נְקוּב, מְעַצֵּץ נְקוּב עַל הָאָרֶץ, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

מִשְׁאֵינוֹ נְקוּב עַל הַנְּקוּב,

תְּרוּמָה וְיִתְחַזֵּר וְיִתְרַם.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

מן הנקוב על שאינו נקוב,

תרומה, ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות.

- 1 פירות עציץ נקוב (ראה מושגים) חייבים במעשרות כמו פירות בקרקע.
- 2 הפריש תרומה ממה שגדל בקרקע על מה שגדל בעציץ נקוב, וכן להיפך, תרומתו תרומה.
- 3 תרם ממה שגדל בעציץ לא נקוב (ראה מושגים) על מה שגדל בעציץ נקוב:
תרומתו תרומה (כדי שלא יבואו לזלזל בתרומה), ויחזור ויתרום מהעציץ הנקוב.
- 4 תרם ממה שגדל בעציץ נקוב על מה שגדל בעציץ לא נקוב:
- 4.1 שם תרומה עליה (מיועדת לכהן), אסור לכהן לאכול ממנה עד שיפריש ממנה תרומות ומעשרות.

משנה יא: דין הפרשת תרומות מדמאי על דמאי או על הוודאי ולהיפך

תרם מן הדמאי על הדמאי, מדמאי על הנדאי,

תרומה ונתקזר ויתרם.

מן הנדאי על הדמאי,

תרומה, ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות.

- 1 הפריש תרומת מעשר מדמאי על הדמאי או מדמאי על הוודאי:
תרומתו תרומה, ויחזור ויתרום על מה שתרמו עליו (שמה תרם מהפטור על החייב).
- 2 הפריש תרומת מעשר מטבל וודאי על דמאי:
תרומתו תרומה. הכהן לא יאכל ממנה שוב תרומות ומעשרות (שמה תרם מהחייב על הפטור).

פרק ו

הנושאים העיקריים בפרק: הפרשת תרומות ע"י אריס או חוכר, מכירת זיתים לשמן בארץ ישראל למי שאינו חבר, שותפים שאחד נאמן על המעשרות ואחד לא, גר ואחיו הגוי כיצד מעשרים, הפרשת מעשרות על פירות הנמכרים בסוריה. חבר הקונה ירקות או כיכר לחם לו ולחברו עם הארץ, כיצד מעשר עבור חברו ?

מושגים:

אריס: המקבל שדה לעבדה על מנת להתחלק ביכול עם בעל הבית, כגון שבעל הבית יקבל שלישי או רבע והאריס יקבל את השאר.

חוכר: השוכר שדה לעבדה תמורת מידה קצובה של תוצרת השדה שיתן לבעל הבית כל שנה, בלי קשר לכמות התוצרת שתעשה השדה.

משנה א: אריס (ראה מושגים) שקבל שדה מישראל או מנכרי, האם צריך לעשר את חלק הבעלים ?

המקבל שדה מישראל, מן הנכרי ומן הפותי, יחלק לפניהם.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

החוכר שדה מישראל,

תורם ונותן לו.

אמר רבי יהודה: אימתי?

בזמן שנתן לו מאותה השדה ומאותו המין.

אבל אם נתן לו משדה אחרת או ממין אחר, מעשר ונותן לו.

יניח לבעל השדה את חלקו ואינו חייב להפריש מעשרות מהחלק שנותן לבעלים.

כותרת נוספת: החוכר (ראה מושגים) שדה מישראל, כיצד מעשר מהחלק שעליו לתת לבעלים?

- 1 מפריש תרומה גדולה בלבד מכל תבואת השדה.
- 2 נותן לבעל הבית את חלקו בניכוי התרומה מחלק זה.
- 3 ר' יהודה: מתי חייב לתת תרומה בלבד ?
- 3.1 אם נותן מהיבול ומהשדה שחכר ממנו (על דעת כן אדם חוכר שדה).
- 3.2 אם נותן משדה אחר, או מגידול אחר, צריך גם לעשר תחילה (נחשב כפורע חוב ואסור לפרוע חוב מתבואת טבל).

משנה ב: החוכר שדה מבעל בית נכרי, כיצד מעשר ?

החוכר שדה מן הנכרי,

מעשר ונותן לו.

רבי יהודה אומר: אף המקבל שדה אבותיו מן הנכרי, מעשר ונותן לו.

- 1 מפריש תרומות ומעשרות מכל היבול ואח"כ נותן לנכרי את המגיע לו.
- 2 ר' יהודה: זה נכון גם אם השדה היתה של אבותיו של החוכר ועכשיו גזולה היא בידי הנכרי.

משנה ג: כהן או לוי שקבלו שדה באריות מישראל, כיצד מעשרים ?

פהן ולוי שקבלו שדה מישראל,

כשם שחולקין בחליו, כך חולקין בתרומה.

רבי אליעזר אומר:

אף המעשרות שלקחו,

שעל מנת כן באו.

- 1 נותנים לבעל הבית את חלקו הכולל גם את החולין וגם את התרומה והמעשרות.
- 2 ר' אליעזר (ואין הלכה כמותו):
- 2.1 המעשרות שלהם (תרומה לכהן ומעשר ללוי).
- 2.2 שזה תנאי בקבלת האריות, אף שלא אמרו זאת בפרוש.

משנה ד: ישראל שקבל שדה באריות מכהן או לוי, כיצד מעשר ?

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

ישראל שקבל מכהן ומלוו, המעשרות לבעלים.

רבי ישמעאל אומר: הקרתני שקבל שדה מירושלמי, מעשר שני של ירושלמי.

ונחמיה אומר: יכול הוא הקרתני לעלות ולאכלו בירושלים.

המעשרות של הבעלים (תרומה, אם הבעלים כהן. מעשר, אם הוא לוי).

כותרת נוספת: אדם הגר מחוץ לירושלים ("קרתני"), שקבל שדה באריות מירושלמי, למי שייך המעשר

שני ?

1 ר' ישמעאל (ואין הלכה כמותו): המעשר שני של הירושלמי.

2 חכמים: גם במעשר שני חולקים, שגם הקרתני יכול להעלותו לירושלים ולאכלו שם.

משנה ה: אריס המקבל עצי זית לעשות מהזיתים שמן, כיצד חולק את המעשרות עם בעל הבית ?

המקבל זיתים לשמן,

כשם שחולקין בתליון, כך חולקין בתרומה.

רבי יהודה אומר: ישראל שקבל מכהן ומלוו זיתים לשמן למחצית שָׂר, המעשרות לבעלים.

1 תנא קמא: חולק את המעשרות בשמן עם בעל הבית כשם שחולק אתו את החולין.

2 ר' יהודה (ואין הלכה כמותו): אם הבעלים כהן או לוי, המעשרות לבעלים (כמו אריס בשדה

תבואה).

משנה ו: האם אפשר למכור זיתים לשמן בארץ ישראל למי שאינו חבר ?

בית שמאי אומר: לא ימכר אדם את זיתיו אלא לחבר.

בית הלל אומר: אף למעשר.

וצנועי בית הלל היו נוהגין כדברי בית שמאי.

1 בית שמאי: אין למכור זיתים לשמן אלא לחבר.

2 בית הלל: למי שנאמן על המעשרות אפשר למכור, אף שאינו נאמן על הטהרות.

3 צנועי בית הלל היו נוהגים כבית שמאי ומוכרים זיתיהם רק לחברים.

משנה ז: 2 שותפים שבצרו לתוך גת אחת, אחד נאמן על המעשרות ואחד לא, כיצד ינהג זה שנאמן ?

שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת, אָחַד מְעַשֵּׂר וְאָחַד שְׂאִינוּ מְעַשֵּׂר,

המעשר מעשר את שלו, וְחִלְקוּ בְּכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא.

1 מעשר את החצי שלו מכל מה שבצר ומביא לגת.

2 מעשר בתורת דמאי גם מחצית מהיין שנוטל מהגת.

משנה ח: 2 שותפים שקבלו שדה באריות, או ירשו שדה או קנו שדה, אחד נאמן על המעשרות ואחד אינו

נאמן. כיצד מעשרים ?

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

שנים שקבלו שדה באריות, או שירשו, או שנשמתפו,

יכול הוא לומר:

"טל אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני",

"אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני".

אבל לא יאמר לו:

"טל אתה חטים ואני שעורים", "טל אתה יין ואני אטל שמן".

1 כאשר באים לחלק את היבול, יכול מי שנאמן על המעשרות לאמר לחבירו:

1.1 קח אתה חטים במקום מסוים, ואני אקח חטים במקום אחר.

1.2 קח אתה יין במקום מסוים, ואני אקח יין במקום אחר, (אינו צריך לדאוג למעשרות של חברו).

2 אינו יכול לאמר לו:

2.1 קח אתה חטים ואני שעורים. (שנראה כמוכר טבל שאינו מתוקן למי שאינו נאמן).

2.2 קח אתה יין ואני אקח שמן.

משנה ט: חבר ועם הארץ שירשו את אביהם שהוא עם הארץ, כיצד מעשרים?

חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ,

יכול הוא לומר לו:

"טל אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני",

"אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני".

אבל לא יאמר לו: "טל אתה חטים ואני שעורים",

"טל אתה הלח ואני אטל את היבש".

1 יכול החבר לאמר לאחיו עם הארץ:

1.1 קח אתה חטים הנמצאים במקום מסוים ואני אקח חטים במקום אחר.

1.2 קח אתה יין במקום מסוים ואני אקח יין במקום אחר.

2 אינו יכול לאמר לאחיו עם הארץ:

2.1 קח אתה חטים ואני אקח שעורים (חליפין הם כמכר ואסור).

2.2 קח אתה מהאוכל הלח (שהוכשר לקבל טומאה), ואני אקח מהאוכל היבש (לא הוכשר לטומאה).

משנה י: גר ואחיו הגוי שירשו את אביהם הגוי, כיצד מעשרים?

גר וגוי שירשו את אביהם גוי,

יכול הוא לומר:

"טל אתה עבודה זרה ואני מעות",

"אתה יין ואני פרות".

ואם משבאו לרשות הגר, אסור.

1 יכול הגר לומר לאחיו הגוי:

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 1.1 קח אתה עבודה זרה ואני אקח מעות (הגר זוכה בהם רק כשיבואו לרשותו).
- 1.2 קח אתה יין ואני אקח פירות.
- 1.3 אם קבל כבר הגר את חלקו (בדברים האסורים בהנאה), אסור להחליף עם אחיו.

משנה יא: ישראל המוכר פירות בסוריא כיצד מעשרים אותם ?

המוכר פרות בסוריא,

ואמר: "משל ארץ ישראל הן", חייב לעשר.

"מעשריו הן", נאמן.

שהפה ושאר הוא הפה שהתיר.

"משלי הן", חייב לעשר.

"מעשריו הן", נאמן,

שהפה ושאר הוא הפה שהתיר.

ואם ידוע שיש לו שדה אחת בסוריא, חייב לעשר.

- 1 אם אמר שהפירות מארץ ישראל, חייבים לעשר אותם.
- 2 אם אמר שהן מישראל, אבל מעושרים הם, נאמן.
- כשם שמאמינים לו על האיסור, כך מאמינים לו על ההיתר.
- 3 אם אמר שהן מהשדה שלו שבסוריה, חייבים לעשר אותם.
- 4 אם אמר שהן מהשדה שלו שבסוריה, אבל מעושרים הם, נאמן.
- כשם שמאמינים לו על האיסור, כך מאמינים לו על ההיתר.
- 5 אם ידוע שיש לו שדה בסוריה, ואמר משדי הם אבל עישרתי אותם, אינו נאמן.

משנה יב: חבר הקונה ירקות או כיכר לחם לו ולחברו עם הארץ, כיצד מעשר עבור חברו ?

עם הארץ שאמר לחבר: "קח לי אגדת ירק, קח לי גלסקין אחת",

לוקח סתם ופטר.

ואם אמר: "שלי זו וזו של חברי", ונתערבו,

חייב לעשר, ונאפלו הן מאה.

- 1 אם החבר קנה ולא פירש עבור מי קנה, נותן לעם הארץ את חלקו מבלי לעשר אותו.
- 2 אם פירש עבור מי קנה כל ירק, והתערבו הירקות,
- חייב לעשר לפני שנותן לעם הארץ את חלקו, אפילו קנה 100 לעם הארץ ואחת לו עצמו.

פרק ז

הנושאים העיקריים בפרק: אכילה אצל מי שאינו נאמן על המעשרות, נוסח הפרשת תרומות ומעשרות בערב שבת בין השמשות והוצאת המעשרות בשבת עצמה, הפרשת מעשרות מתערובות.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

משנה א: נוסח הפרשת מעשרות שיאמר אדם המוזמן בערב שבת לחבר שאינו נאמן על המעשרות.

המזמין את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו על המעשרות,

אומר מערב שבת:

"מה שאני עתיד להפריש מקור, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו.

זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו.

ומעשר שני בצפוני", או ב"דרומי, ומקלל על המעות".

משנה ב: אדם שאמר את הנוסח כמו במשנה הקודמת, מה עליו לומר לפני האכילה מהמזון.

מזגו לו את הכוס, אומר:

"מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו.

זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו.

ומעשר שני בפיו ומקלל על המעות".

משנה ג: פועל המקבל את מזונו מבעל הבית, אך אינו מאמינו על המעשרות, כיצד ינהג?

פועל שאינו מאמין לבעל הבית,

נוטל גרוגרת אחת ואומר:

"זו תשע הבאות אחריה, עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל.

זו עשויה תרומת מעשר עליהן.

ומעשר שני באחרונה ומקלל על המעות".

וחושף גרוגרת אחת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

לא יחושף, מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית.

רבי יוסי אומר: לא יחושף, מפני שהוא תנאי בית דין.

אם בעל הבית נותן לפועל לאכול 100 גרוגרות:

1 נוטל גרוגרת אחת ואומר:

2 גרוגרת זו ועוד 9 הבאות אחריה הם מעשר ראשון על הכל.

3 הגרוגרת הבודדה תהיה תרומת מעשר.

4 הגרוגרות הבאות יהיו מעשר שני, ומחוללות על מעות.

5 אוכל 99 גרוגרות ומשאיר גרוגרת אחת שיתנה לכהן כתרומת מעשר.

6 רבן שמעון בן גמליאל:

6.1 לא יאכל פחות מ- 100 גרוגרות.

6.2 ישלים ממזונו הפרטי גרוגרת אחת כנגד תרומת המעשר שהפריש (שיהיה לו כח לעשות מלאכתו).

7 רבי יוסי:

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 7.1 הפועל אוכל 100 גרוגרות על חשבון בעל הבית.
7.2 גרוגרת של תרומת המעשר היא על חשבון בעל הבית.
7.3 זה תנאי בית דין שתרומת מעשר על חשבון בעל הבית.

משנה ד: נוסח הפרשת תרומות ומעשרות בערב שבת בין השמשות על יין שקנה מכותים (הנחשב לטבל ודאי), כדי שיוכל לשתות ממנו בשבת, ולבצע את ההפרשה בפועל לאחר השבת.

הלוקח יין מבין הכותים, אומר:
"שני לגין שאני עתיד להפריש, הרי הן תרומה,
ועשרה, מעשר,
ותשעה, מעשר שני",
מחל ושותה.

- 1 אם יש לו מאה לוגין, אומר:
1.1 שני לוגין שאני עתיד להפריש (לאחר השבת) יהיו תרומה גדולה.
1.2 עשרה לוגין יהיו מעשר.
1.3 תשעה לוגין יהיו מעשר שני.
1.4 מחלל את המעשר שני על מעות.
2 יכול אח"כ בשבת לשתות מהיין.

משנה ה: נוסח הפרשת תרומות ומעשרות על טבל ודאי בערב שבת בין השמשות, כדי שיוכל לאכול ממנו בשבת, ולבצע את ההפרשה בפועל לאחר השבת.

היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה, אומר:
"שתי תאנים שאני עתיד להפריש, הרי הן תרומה,
ועשר, מעשר ראשון,
ותשע, מעשר שני".
היו דמאי, אומר:

"מה שאני עתיד להפריש למחר, הרי הוא מעשר,
ושאר מעשר סמוך לו;
זה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר עליו.
ומעשר שני בצפוני, או: "בדרומו,
ומחלל על המעות".

- 1 אם היו לו מאה תאנים טבל, אומר:
1.1 שתי תאנים שאני עתיד להפריש יהיו תרומה.
1.2 עשר תאנים הן מעשר ראשון (והלוי שיקבלם יפריש מהם תרומת מעשר).
1.3 תשע תאנים הן מעשר שני.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 2 אם התאנים היו דמאי, אומר:
2.1 תאנה אחת שאני עתיד להפריש היא מעשר
2.2 עוד תשע תאנים הסמוכות לה הרי הן מעשר.
2.3 התאנה הראשונה שעשיתיה מעשר תהיה תרומת מעשר.
2.4 מעשר שני יהיה בצפון או בדרום של השאר הפירות.
2.5 המעשר השני יהיה מחולל על מעות שיחדתי לפדיון מעשר שני.

משנה ו: המפריש משני סלים של טבל.

היו לפניו שתי כלפלות של טבל,
ואמר: "מעשרות זו בזו", הראשונה מעשרת.
"של זו בזו ושל זו בזו", הראשונה מעשרת,
"מעשרותיהן מעשרות כלפלה בתכרתה", קרא שם.

- 1 אם אמר:
1.1 "מעשרות הסל הראשון ינתנו מהשני",
1.2 מפריש מהשני עבור שניהם (מפריש מהחייב על החייב).
2 אם אמר:
2.1 "מעשרות הסל הראשון בשני ושל השני בראשון",
2.2 מפריש מהשני ורק הראשון מעושר (שהרי הפריש מהפטור על החייב).
3 אם אמר:
3.1 "מעשרות הסלים יהיו של כל אחת בחברתה",
3.2 קרא שם למעשרות של שתיהן כאחת ולכן הם מעושרות.
3.3 מפריש עבור שתיהן מאיזה סל שירצה.

משנה ז: הפרשת מעשרות מתערובות

מאה טבל, מאה חלין, נוטל מאה ואחד.
מאה טבל, מאה מעשר, נוטל מאה ואחד.
מאה חלין מתקנים, מאה מעשר, נוטל מאה ועשר.
מאה טבל, תשעים מעשר, תשעים טבל ושמונים מעשר, לא הפסיד כלום.
זה הפסיד: כל זמן ששהטבל מרבה, לא הפסיד כלום.

- 1 תערובת של 100 טבל (שהפרישו ממנו תרומה גדולה) ו-100 חולין:
1.1 מוציא 101 מתוך התערובת. אחד מתוכם בוודאי טבל.
1.2 [אומר:
1.2.1 אחד שהוא טבל (מתוך ה-101) ועוד 9 חלקים כמותו משאר התערובת הרי הם מעשר ראשון.
1.2.2 והאחד שהוא טבל יהיה תרומת מעשר.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 1.3 את כל ה- 101 מוכר לכהן (ותרומה מחירה זול יותר) במחיר של 100 (כיוון שאחד מגיע לכהן).
- 1.4 מתוך ה-99 שנשארו צריך עדיין להפריש מעשר ראשון ומעשר שני.].
- 2 תערובת של 100 טבל (שהפרישו ממנו תרומה גדולה), ו-100 מעשר ראשון:
- 2.1 מוציא 101 מתוך התערובת. אחד מתוכם בוודאי טבל.
- 2.2 [את ה-1 טבל ועוד 9 חלקים משאר הטבל עושה מעשר ראשון.
- 2.3 את ה-1 טבל עושה תרומת מעשר.
- 2.4 את כל ה-101 נותן ללוי (במקום ה-100 שחייב לו).
- 2.5 הלוי מוכר את הכל לכהן במחיר של 90. (אחד עשר חלקים שהם תרומה מגיעים לכהן).
- 2.6 משאר ה-99 נותן מעשר ראשון ושני כנדרש.].
- 3 תערובת של 100 חולין מתוקנים ו-100 מעשר ראשון:
- 3.1 מוציא 110 מתוך התערובת. 10 מתוכם בוודאי מעשר.
- 3.2 [את ה-10 עושה תרומת מעשר על ה-100 של מעשר.
- 3.3 את כל ה-110 נותן לכהן במחיר של 100 (כי 10 מגיע לכהן כתרומת מעשר).].
- 4 תערובת של 100 טבל ו-90 מעשר, או 90 טבל ו-80 מעשר, לא הפסיד כלום בגלל התערובת.
- 5 כלל: כאשר בתערובת, הטבל מרובה מהמעשר, (דהיינו: יש בטבל מעשר הראשון לפחות כשיעור תרומת מעשר שיש להפריש מכל התערובת):
- 5.1 לא הפסיד כלום בגלל התערובת.
- 5.2 [מפריש מהתערובת את תרומת המעשר ונותנה לכהן.
- 5.3 השאר מותר לו לאכול.].

משנה ח: מקרים בהם קביעת מקום מעשר ראשון אינה ברורה, ולכן יש ספק לגבי תרומת מעשר.

מי שִׁהוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוֹרוֹת שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר פְּדֵי יָיִן,

וְאָמַר: "שׁוֹרָה הִחִיצוּנָה אֶחַת מֵעֶשֶׂר", וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא,

נוֹטֵל שְׁמֵי חֲבִיּוֹת לוֹכְסָן.

"חֲצֵי שׁוֹרָה הִחִיצוּנָה אֶחַת מֵעֶשֶׂר", וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא,

נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת.

"שׁוֹרָה אֶחַת מֵעֶשֶׂר", וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא,

נוֹטֵל שׁוֹרָה אֶחַת לוֹכְסָן.

"חֲצֵי שׁוֹרָה אֶחַת מֵעֶשֶׂר", וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא,

נוֹטֵל שְׁמֵי שׁוֹרוֹת לוֹכְסָן;

"חֲבִיּוֹת אֶחַת מֵעֶשֶׂר", וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא, נוֹטֵל מִכָּל חֲבִיּוֹת וְחֲבִיּוֹת.

מי שיש לו עשר שורות של כדי יין שעדיין לא הפרישו מהם מעשר ראשון, ובכל שורה עשר כדים :

1 אם אמר: "שורה חיצונית אחת תהא מעשר ראשון", ואינו יודע לאיזה שורה התכוון:

1.1 נוטל מספק שתי חביות פינתיות הנמצאות על אחד האלכסונים.

מסכת דמאי
בעריכת זאב לבנוני

- 1.2 מוכר את שתי החביות לכהן, בדמי חבית אחת של תרומת מעשר.
2 אם אמר : "חצי שורה אחת מעשר ראשון", ואינו יודע לאיזה חצי שורה התכוון:
2.1 נוטל מספק ארבע חביות מארבע הפינות.
2.2 מוכר את ארבע החביות לכהן ומקבל דמיהן, חוץ מדמי חצי חבית.
3 אם אמר: "שורה אחת תהיה מעשר", ואינו יודע לאיזה שורה התכוון:
3.1 נוטל שורה אחת אלכסונית (שהן עשר חביות).
3.2 מוכר את עשר החביות לכהן, ומקבל דמיהן, חוץ מדמי חבית אחת.
4 אם אמר: "חצי שורה תהא מעשר":
4.1 נוטל שתי שורות אלכסוניות של חביות (שהן עשרים חביות).
4.2 מוכר לכהן את עשרים החביות, ומקבל דמיהן, חוץ מדמי חצי חבית.
5 אם אמר: "חבית אחת מתוך כל החביות מעשר":
5.1 נוטל מכל חבית וחבית עשירית.
5.2 מוכר את כל העשירות לכהן ומקבל דמיהן, חוץ מדמי עשירית אחת.

0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0